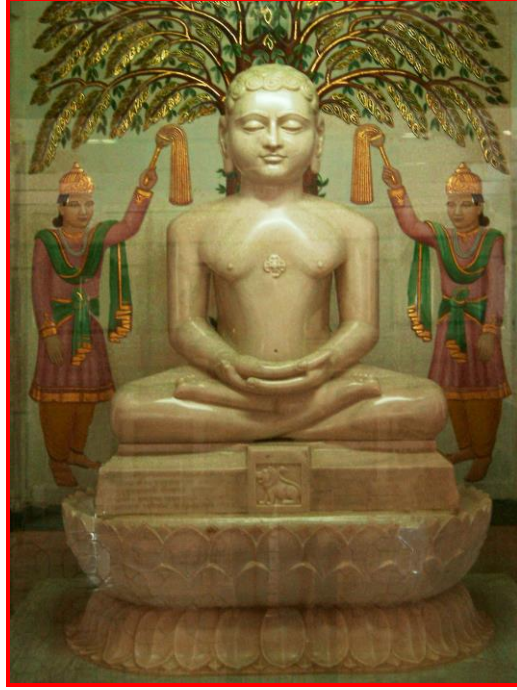

વિ.સં.૧૯૯૫ના દિવાળીના દિવસે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું રાજકોટમાં પ્રવચન.

[તા. ૧૧-૧૧-૭૯ સં. ૧૯૯૫ ના આસોવદ ૦)) (દિવાળી)]

શ્રી વીરનિર્વાણકલ્યાણક તિથિ.

આજે શ્રી ભગવાન મહાવીર પ્રભુનો નિર્વાણ દિવસ છે. ત્રણ પ્રકારની પદવીપણે અંતિમ શરીરની અવસ્થા છોડીને મોક્ષ જવાય છે. (૧) ભગવાનની સર્વોત્કૃષ્ટ પુણ્ય પદવી, (૨) ગણધર પદવી (૩) સામાન્ય કેવળી ભગવાન. એ ત્રણ અવસ્થાના ભેદ પુણ્યભાવની તારતમ્યતાથી મુખ્યપણે છે. જે ત્રિલોકનાથનું બિરુદ ધરાવે છે એવું (૧) તીર્થંકર નામકર્મ બંધાઈ જવાનું કારણ એ છે કે શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપની ભાન સહિતની દશામાં એટલે કે સમ્યગ્જ્ઞાનદશામાં એવો પ્રશસ્ત રાગભાવ કોય છે કે સર્વ જીવોને આત્મધર્મ પમાડું એટલે કે નિશ્ચયે તો મારો આત્મા શીઘ્ર પૂર્ણ શુદ્ધતાને પામી જાય; એ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યપરિણામ છે. તેમાં એવી યોગ્યતાવાન જીવને એવું પુણ્ય બંધાય છે કે તે જગતને પરમ ઉપકારી થાય છે. (૨) ગણધર ભગવાન થવાનું કારણ-મારા કુટુંબને આત્મધર્મ પમાડું એ પક્ષનો શુભ વિકલ્પ વિવેક સહિત આવે છે, તેથી પુણ્યપદની અપેક્ષાએ તીર્થંકર ભગવાનથી ન્યૂન પદવીનો યોગ થાય છે. (૩) મુક્ત થવાની ઇચ્છાવાળા ધર્માત્મા જ્ઞાની સામાન્ય કેવળી ભગવાન થઈને મોક્ષે જાય છે. મોક્ષ સ્વભાવ જીવમાં શક્તિરૂપે છે તે વ્યક્ત-પ્રગટ થાય છે. આપણા પરમ ઇષ્ટદેવ શ્રી મહાવીર ભગવાનનો આત્મા આ ભરતક્ષેત્રમાં જ્યારે આવવાનો હતો ત્યારે છ મહિના

અગાઉ તેમની માતાને વંદન કરવા ઇન્દ્રો આવે છે અને તે ગૃહવાસમાં ધનધાન્ય-રત્નાદિથી ભંડાર ભરાયા કરે છે, ઇન્દ્રો ત્રિશલા માતા પાસે આવીને સ્તુતિ કરે છે કે દે માતા! ધન્ય રત્નકુલધારિણી, આપને ધન્ય છે! આપની કુખે ત્રિલોકીનાથ પ્રભુનો જન્મ થવાનો છે, જેમના નિમિત્તે ઘણા જીવોનું કલ્યાણ થવાનું છે.

માતાની સેવા કરવા માટે દેવીઓ આવે છે. કોઈ માને કે ઇશ્વર આવીને જગતનાં દુઃખ ટાળવા માટે અવતાર ધારણ કરે છે તેમ નથી. પણ પૂર્વે મનુષ્યભવમાં આત્મસ્વરૂપની આરાધનાવડે મોક્ષપદ પામવાની યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરીને, તે જીવ ત્રણ જ્ઞાન લઈને માતાના ઉદરમાં આવે છે; તે વખતે મોક્ષનું મંડળ ઊભું થાય છે. કારણ કે ઉત્તમ, પવિત્ર આત્માનું જે ક્ષેત્રે આવાગમન થાય ત્યાં તે પરમ ઇષ્ટ નિમિત્ત પામવાને ભાગ્યશાળી જીવો પણ ઘણા પાકે છે. એવા પરમ ઉપકારી સર્વજ્ઞ ભગવંત શ્રી મહાવીર પ્રભુની નિર્વાણતિથિનો પરમ કલ્યાણક દિવસ આજે છે. સાધક ધર્માત્મા પોતાની ભક્તિનો ભાવ ઉછાળીને કહે છે કે ધન્ય છે! આજે દેવો પણ ભગવાનના કલ્યાણકનો ઉત્સવ ઊજવી રહ્યા છે. નંદીશ્વર દ્વીપમાં તીર્થંકર ભગવંતોની શાશ્વત પ્રતિમાજી છે. ત્યાં ઇન્દ્રો, દેવદેવીઓ આવીને આઠ દિવસ સુધી પ્રભુ વીતરાગનાં ગુણગ્રામ અને મહોત્સવ કરે છે. જગત તેમનું અને તેમના પરમ મંગલિક કલ્યાણકનું નામ સાંભળવાથી પણ મહા ભાગ્યશાળી થાય છે, અને પોતાને ધન્ય માને છે, અરિહંતાણં, ભગવંતાણં, એમ નામમાત્ર ભાવથી સાંભળે તેનું કલ્યાણ થઈ જાય છે. એટલે કે જે અરિહંત વીતરાગ ભગવાનને જાણે છે અને તેમનું મનન કરે છે તેનું અવશ્ય કલ્યાણ થાય છે.

ભગવાન શ્રી મહાવીર દેવનો જન્મકલ્યાણક ચૈત્ર સુદ ૧૩ ને દિવસે થયો તેનો ઉત્સવ થાય છે. ઇન્દ્રો મોટો ઉત્સવ કરે છે. તેઓ માતાની પણ સ્તુતિ કરે છે કે દે માતા! જગતને મહાન ઉપકારનું ઇષ્ટ નિમિત્ત એવા તીર્થંકર ભગવાનની જન્મદાત્રી જનેતા! તને ધન્ય છે! સાધક આત્માને ભગવાનનું નામ અને કલ્યાણકનો મહિમા સાંભળતાં રોમાંચ ખડા થાય છે, ભક્તિથી આદ્લાદ પામે છે, અને પોતાને પરમ પૂજ્ય ઇષ્ટનો અતિ આદર આવે છે, એટલે સંસારનો આદર ટળી જાય છે, ભવનો અભાવ થવાનો પ્રસંગ આવે છે. કારતક વદી દશમ તપ કલ્યાણક (દીક્ષા) છે, તે વખતે દેવ-ઇન્દ્રો તપકલ્યાણક ઊજવે છે, અને નંદીશ્વર દ્વીપમાં પણ મોટો ઉત્સવ કરે છે. ભગવાન સંસારથી નિવૃત્ત થઈને નજી નિર્ગથપદ-મુનિપણું ધારણ કરે છે. તે વખતે સીધું સાતમું ગુણસ્થાનક પ્રગટે છે. પ્રભુ દીક્ષિત થઈને ધ્યાનમાં સ્થિર થાય છે કે તુરત ૭મી ભૂમિકા-અપ્રમત્તદશા પામે છે, અને ત્યાં જ ચોથું મન:પર્યયજ્ઞાન પ્રગટે છે. રાગ અને રાગનું નિમિત્ત ટળ્યું કે સાથે જ જ્ઞાનની નિર્મળતા ઉજ્જવળતા પ્રગટ થઈ. જ્ઞાનધ્યાનની સ્થિરતા, ઇચ્છાનિરોધ તપ એવી અપ્રમત્ત-પ્રમત્તદશામાં, સાડાબાર વર્ષ સુધી ભગવાન મસ્ત રહ્યા છે. ઋજુવાલિકા નદી કિનારે શામલી વૃક્ષ પાસે ભગવાન નિર્મળ જ્ઞાનની

એકાગ્રતામાં-શુક્લધ્યાનની શ્રેણીમાં હતા. પ્રથમ ધ્યાનમાં અલ્પ વિકલ્પ છે. બીજા શુક્લધ્યાનની શ્રેણીમાં તદ્દન નિર્વિકલ્પ ધ્યાનની સ્થિરતા થતાં વૈશાખ સુદ દશમને દિવસે સર્વજ્ઞતા-ત્રિકાળ જ્ઞાન-પ્રગટ થયું. પછી છાસઠ દિવસ વાણી બંધ રહી છે. તેનું કારણ ધર્મસભામાં ગણધર પદવી ધારણ કરવાની યોગ્યતાવાળો કોઈ જીવ ન હતો. તે ગણધરમુનિમાં ઉત્કૃષ્ટ શક્તિ હોય છે, અલ્પ શબ્દોમાં ઘણું સમજી શકે છે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુનો મોક્ષ કલ્યાણક દિવસ આસો વદ અમાસ એટલે ચૌદશની રાતનો પાછલો ભાગ છે, તે વખતે પાવાપુરી ક્ષેત્રે ભગવાન સર્વ કર્મકલંક રહિત પૂર્ણ શુદ્ધતાવડે મોક્ષદશાને પામ્યા. જીવનમુક્તદશા તો ત્રીશ વર્ષ પહેલાં પામ્યા હતા, અને બોતેરમે વર્ષે પૂર્ણ મુક્તદશાને પામ્યા. તે પરમ કલ્યાણકનો મહિમાવંત દિવસ આજે છે. “પૂર્વ પ્રયોગાદિ કારણના યોગથી, ઊર્ધ્વગમન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત જો, સાદિ અનંત-અનંત સમાધિ સુખમાં, અનંત દર્શન-જ્ઞાન અનંત સહિત જો”-એ પ્રમાણે સિદ્ધાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ. સાધક આત્મા પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વરૂપને ઓળખીને, તેની ઉપર મીટ માંડીને પોતાનો પુરુષાર્થ ઉપાડે છે કે મારે પણ એ જ પરમપદ અલ્પકાળમાં પ્રાપ્ત કરવું છે. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર એ ભાવના ભાવી ગયા. તે પણ જે રીતે ભગવાન મહાવીર મોક્ષે ગયા, તેમ સર્વ કર્મ ઉપાધિથી રહિત થઈને, દેહમુક્ત પૂર્ણ શુદ્ધ મોક્ષદશાને અલ્પકાળ પછી પામવાના છે. ભગવાન શ્રી મહાવીર પ્રભુના નિર્વાણ કલ્યાણક પર્વતિથિને પણ ધન્ય છે! એ કાળને યાદ કરીને ધર્માત્મા ગયા કાળનો, વર્તમાનમાં આરોપ કરીને હોંશથી પુરુષાર્થવડે કહે છે કે અહો! સર્વજ્ઞ ભગવાન આજે મોક્ષે ગયા, ત્રિલોકનાથ ભગવાન જે ક્ષેત્રે મોક્ષદશાને પામ્યા તે ક્ષેત્રને ધન્ય છે! ધન્ય તે ગૌતમ આદિ મહા જ્ઞાની પુરુષો અને તે ગામ, નગર, આસન, માતા-પિતા, કુળવંશ આદિ બંધુએ ધન્ય છે!

“નિર્મળ ગુણમણિ રોહણ ભૂધરા, મુનિજન માનસ હંસ જિનેશ્વર;
ધન્ય તે નગરી, ધન્ય વેળા-ઘડી, માતપિતા કુળવંશ જિનેશ્વર.”
(શ્રી આનંદઘનજી)

જે ક્ષેત્રે ગુણના મોટા ગંજ પ્રગટ થયા, અને જે તીર્થસ્થાન જેમના નિમિત્તથી ધન્ય કહેવાણાં તે નિર્વાણભૂમિ તથા માતા-પિતા, કુળવંશ વગેરેને ધન્ય છે! આજનો દિન, દિવાળી નિર્વાણકલ્યાણક કાળને પણ ધન્ય છે! જેને નિર્વાણનો પ્રેમ હોય, સ્વતંત્ર કૃતકૃત્ય થવાની રુચિનો ઉત્સાહ હોય, તેને લોકોત્તર નિજકલ્યાણની રુચિ હોવાથી, જેને જે રુચ્યું તેની અનુમોદના-ઉત્સાહ તેને હોય જ છે. તેથી દેવો અને ઇન્દ્રો પણ સ્વર્ગ અને પુણ્યનો ઠાઠ વૈભવ છોડીને જાય છે કે આ પુણ્ય નહિ પણ વીતરાગ સાચા પ્રભુ છે, માટે સર્વજ્ઞ વીતરાગનાં કલ્યાણક ઊજવીએ. પ્રભુનો જન્મ થતાં ત્રણ લોકમાં જેનો મહિમા ગવાય, અજવાળાં થાય, અને નરકનાં દુઃખી જીવોને પણ બે ઘડી શાંતિ થાય; એવો જેનો મહિમા છે તે પ્રભુનો આ નિર્વાણદિવસ છે. “ઊર્ધ્વગમન સિદ્ધાલય પ્રાપ્ત સુસ્થિત જો.” શ્રીમદ્ રાજચંદ્રને પણ પૂર્ણ પવિત્ર ભગવાન સર્વજ્ઞ પ્રભુનો વિરહ લાગ્યો, તેનું અંતર ભાંગવા માટે તેઓ પૂર્ણ અકષાય-

સ્વરૂપની ભાવનાના બળવડે, કાળનો આંતરો કાઢી નાખે છે, પૂર્ણ પદની પ્રાસિનો ભાવ ઊછાળીને પૂર્ણ સત્ત્વ બહુમાન કરે છે.

પોતાને નિર્દોષ પૂર્ણ શુદ્ધ ભાવની રુચિ છે, તેથી પરમ ઉલ્લસિત થઈને પ્રભુનાં ગાણાં ગાય છે, એ તો સાધક આત્માનું જીવન છે. આજે ૨૪૬૬ મું વીર નિર્વાણ વર્ષ બેસે છે. એ ચોવીશમા મહાવીર પ્રભુએ સમવસરણમાં-ધર્મસભામાં લોકોત્તર એવા મોક્ષમાર્ગની જાહેરાત કરી છે કે સર્વ જીવો સ્વભાવે પૂર્ણ સ્વાધીન છે; એવા મોક્ષ માર્ગના દાતા અકષાય કરુણાવડે જગતને પરમ કલ્યાણનો પંથ કહી ગયા છે, તે અવિરોધી ન્યાયમાર્ગ અનંત તીર્થંકર ભગવાનોએ ત્રિકાળ કહ્યો છે. સર્વ જીવોને પરમ કલ્યાણ સ્વરૂપ આત્મધર્મ પમાડવાની વિશાળ ભાવનાનો પરિપાક થતાં, તીર્થંકર ભગવાન જગતારક, ત્રિલોકના નાથ થયા, તેઓ ધર્મસભામાં કહી ગયા કે અનંત જીવ તથા અજીવ છે; અને એકેક આત્મા પૂર્ણ સ્વતંત્ર અને સર્વજ્ઞસ્વભાવી છે, અખંડાનંદ, જ્ઞાયક પૂર્ણ શુદ્ધ સ્વભાવે છે, સ્વાધીન છે. એકેક દેહમાં રહેલો એકેક આત્મા અખંડ પવિત્ર અને પૂર્ણ શુદ્ધ છે. જેવા પૂર્ણ પરમાત્મા પ્રગટ ઈશ્વર છે, તેવા જ શક્તિ-સ્વભાવે સર્વ જીવો સર્વગુણસંપન્ન છે. એ સ્વતંત્રતાનો જે સ્વીકાર કરે છે તે જીવો, કોઈપણ ક્ષેત્રમાં ચારેગતિમાં પોતાનું પૂર્ણ શુદ્ધ તત્ત્વ અવિનાશી, નિરાકુળ, શાંતિ અને આનંદથી પૂર્ણ છે, તેનું યથાર્થ ભાન કરી શકે છે; જીવનમુક્તદશા અંશે અનુભવે છે. પણ વિદેહમુક્ત મોક્ષ સ્વભાવ એટલે કે મુક્તદશા તો એક મનુષ્યદેહમાં જ થાય છે, અને આત્મભાનના સંસ્કાર પણ પ્રથમ મનુષ્યમાં જ થઈ શકે છે. સર્વજ્ઞ ભગવાને ધર્મસભામાં સર્વ સ્વાધીન છે તેવી પૂર્ણ સ્વતંત્રતાની જાહેરાત કરી છે. તેમનાં પાંચ કલ્યાણક, દેવદેવેન્દ્રો પણ અતિ હોંશથી ઊજવે છે, અને નિષ્કારણ કરુણાનો સર્વોત્કૃષ્ટ મહિમા જગતના જીવોને જાહેર કરે છે કે જાગો રે જાગો ! તે પ્રભુ આજે મોક્ષે ગયા. અહા ! તે પૂર્ણ પવિત્રદશાનું સ્મરણ થતાં ધર્માત્મા વિશેષ-વિશેષ જાગૃતિનો પુરુષાર્થ ઉપાડીને સ્વરૂપનાં ગાણાં ગાય છે. સર્વજ્ઞ પ્રભુનો ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ સ્વકાળ-પર્યાય પૂર્ણ થયો તે દિન દિવાળી છે. તે દિવસે દેવોએ રત્નોના દીવા પ્રગટાવી ઉત્સવ કર્યો હતો તે દિનથી દિવાળી કહેવાય છે. સંસારપર્યાયનો અંત અને શુદ્ધ પર્યાયની ઉત્પત્તિ તે ‘સાદિ અનંત અનંત સમાધિ સુખમાં, અનંત દર્શન જ્ઞાન અનંત સદ્વિત જો..’ એવા પરમ પ્રભાવક સર્વજ્ઞ ભગવાનનો મહોત્સવ છે, “વીર જિનેશ્વર ગાઉ રંગશું, ભંગ મ પડશો હો પ્રીત જિનેશ્વર” કે વીર પરમાત્મા ! પૂર્ણ વીતરાગ સ્વરૂપની સ્થિરતામાં રાગ કે પુણ્ય-પાપના વિકલ્પથી ભંગ મ પડશો. એ જ પૂર્ણ સત્સ્વરૂપનો આદર છે, મહિમા છે.

વીતરાગ પ્રભુના પવિત્ર નિર્વાણસ્વરૂપ સિવાય બીજામાં આદરનો અંશ પણ ન હોય. એક પૂર્ણ વીતરાગપદ એ જ મારું પરમપદ છે; એ પરમપદની પ્રાસિનો ઉત્સવ, પૂર્ણ

પવિત્ર અકષાયનો પ્રમોદ, અનુમોદનરૂપ ઉત્સાહમાં કોઈ પ્રકારનો ભંગ ન પડશો. જવાબદારી લઈને કહે છે કે “બીજો મન મંદિર આશું નહિ, એ અમ કુળવટ રીત, જિનેશ્વર” ખાનદાન સજ્જન હોય તે કુળને લજ્જા ઊપજે તેવું ખોટું કામ ન કરે; તેમ શ્રી આનંદધનજી કહે છે કે મારા શુદ્ધ પવિત્ર ધર્મમાં રાગાદિનું મિશ્રપણું ન હોય. ભાવ સમિતિ-ગુણ, ભગવતી દીક્ષા તે તો અમારી માતા છે, અને પૂર્ણ વીતરાગ સિદ્ધ ભગવાનરૂપ શુદ્ધ-પદ તે અમારા પિતા, એ અમારા લોકોત્તર ખાનદાન કુળની વટ-રીત છે. પતિવ્રતા સ્ત્રીના હૃદયમાં બે ઘણી ન હોય તેમ મારો પતિ પૂર્ણ શુદ્ધ વીતરાગ તે નિયમમાં બીજાનો એટલે કે પુણ્યનો પરાધીનતાનો વિકારી ભાવનો અંશ પણ આદર ન હોય, જેમ મહાસતી રાજીલા, અસ્થિર થતાં રહેનેમીને કહે છે કે તું સજાત મટીને કલંકવાળો કેમ થાય છે? તું આવી પામરતા કરવા કરતાં બ્રહ્મચર્ય માટે મૃત્યુ પામ્યો હોત તો તારી પ્રશંસા કરત. એમ પોતાના શુદ્ધ નિર્દોષ ધર્મકુળની વટ રાખી, અનંત સંત મુનિવરો ધર્માત્માઓ આપના જેવા જ પૂર્ણ પરમાત્મા થઈ ગયા, એ અમારા લોકોત્તર સિદ્ધ સુજાત કુળની વટ છે. તે પ્રભુતાને અવલંબતાં અમે, પ્રભુ! તારાં જ ગાણાં ગાઈશું, “ધર્મ જિનેશ્વર ગાઉં હો રંગશું.” ધર્મ નામ આત્માનો સ્વભાવ તેમાં ટકી રહેવું તે જ ચારિત્ર, આરાધના છે; જે પદ શ્રી વીરપ્રભુ પામ્યા તે જ પરમપદ તેના ભક્તો પામે છે, કારણ કે જેને સત્નો આદર છે તેને અસત્નો આદર ન જ હોય.

દિવાળીના દિવસે લોકો ભાવના ભાવે કે શાળિભદ્રની ઋદ્ધિ હજો. એનો અર્થ એમ થાય કે જડના કુકા (પૈસા) અને બંગલા અમને હજો. સંસારની પરાધીનતા સદાય રહેજો. ત્યારે જ્ઞાની કહે છે કે અમારો આત્મા શુદ્ધ ચેતનતા વિના ન રહેજો, એટલે કે શાળિભદ્રને બદલે સિદ્ધ ભગવાનની ઋદ્ધિ હજો. લોકો લખે છે કે બાહુબળજીનું બળ હજો, એટલે લડાઈ, સંસારની ખટપટ, સંસારી વ્યાપાર આદિની ફરીફાઈનું ઔપાધિકરૂપ દુઃખરૂપ બળ હજો, ભરત ચક્રવર્તી બાહુબળજીને લડવામાં ન પહોંચી શક્યા એવું બળ અજ્ઞાની માગે છે, ભરત ચક્રવર્તીના ચક્રની એક હજાર દેવો સેવા કરતા હતા, સગા ભાઈ ઉપર શસ્ત્રથી ઘાત કરવા દેવોને મોકલ્યા, પણ દેવો પાછા આવ્યા. બાહુબળજીને સંસાર-રાજ્યાદિથી વૈરાગ્ય થયો, નણ મુનિ થઈ જંગલમાં ધ્યાનમાં બેઠા; છતાં ભરતને માહું લાગ્યું હશે એવી માનની ખટક અંદર રહી ગઈ, તેથી કેવળજ્ઞાન અટક્યું. કંઈક ખટક્યું તો અટક્યો. જ્ઞાન તો જે વિકલ્પ આવે તેને જાણે કેમ કે જ્ઞાનનું સ્વરૂપ સર્વગ જાણવું છે; જો રાગવડે અટકીને જાણે તો અટકવું થાય છે. બાહુબળજીએ એ માન કષાયની વૃત્તિને પુરુષાર્થથી તોડી, કે તરત અખંડ શુદ્ધ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ્યું. અમર્યાદિત અખંડ સ્વભાવમાંથી ભેદકલ્પનાનું શલ્ય ટાળી, બાહુબળજી કેવળજ્ઞાનનું બળ હો એવી તત્ત્વદૃષ્ટિ સહિત પૂર્ણ કેવળજ્ઞાનની ભાવના હોવી જોઈએ. લોકો ચોપડાના પૂજનમાં લખે છે કે “અભયકુમારની બુદ્ધિ હજો,” તેમાં લોકો સંસારના ઉકેલ માટે ક્રોધ, માન, માયા, લોભમાં ચતુરાઈ કરવાની બુદ્ધિ ઈચ્છે છે, ગણધરદેવની બુદ્ધિ એવી તીક્ષ્ણ અને મહા

મહિમાવંત છે, કે ત્રિલોકનાથ સર્વજ્ઞપ્રભુનો દિવ્યધ્વનિ છૂટે છે, તે મહા અતિશયવાળી વાણીને ટૂંકામાં ઘણી સમજીને પચાવી શકે છે. ચૌદ પૂર્વ અને બાર અંગની રચના કરી શકે એવી મહિમાવંત ઋદ્ધિ-બુદ્ધિ પ્રગટ થાય છે. સર્વજ્ઞ વીતરાગનાં પેટ-મહા મહિમાવંત જ્ઞાનભંડાર, આત્માનું સામર્થ્ય પ્રગટ થવારૂપ બુદ્ધિ હજો એવી સાધક માગણી કરે છે. નિર્દોષ પવિત્ર પૂર્ણ જ્ઞાનની ભાવના હોય ત્યાં પછી સંસારની ભાવના કેમ હોય ? આજના કલ્યાણક મંગલિક દિવસે તો અપ્રતિકૃત મંગલિક અર્થાત્ આવું પાછું ન ફરે એવા વીતરાગસ્વરૂપની ભાવના ભાવો.

